

УДК 070:303.62]:[316.774:004:070

Жанрові особливості інтерв'ю в сучасному інформаційному просторі

Оксана ГАРАЧКОВСЬКА

д-р філол. н., проф.

Київський національний
університет культури
і мистецтввул. Є. Коновальця, 36,
Київ, Україна, 01133

garachkovskaoksana@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-8599-6430

© Гарачковська О., 2021

Стаття присвячена осмисленню жанрових особливостей інтерв'ю в сучасному інформаційному просторі.

Теоретико-методологічною базою дослідження стали праці сучасних журналістикознавців. Зокрема, специфіку жанроутворення в масмедіа досліджувала І. Артамонова. Прояв мультимедійності при адаптації інформаційних жанрів в інтернеті вивчає Н. Виговська. Вивченню телевізійного інтерв'ю з позицій семантичного і прагматичного аспектів присвятила своє дослідження Т. Попова тощо.

З'ясовано, що сьогодні в ЗМІ все голосніше заявляють про себе інформаційні тексти, автори яких не ховаються за образом оповідача, як у класичній художній літературі, а розмовляють із адресатом. Окреслено, що інтерв'ю вважається одним із основних інформаційних жанрів у журналістській діяльності. Воно активно використовується в практиці масмедіа, зокрема, у структурі інформаційно-аналітичних і художньо-публіцистичних програм.

У статті підкреслюється, що важливою жанровою рисою будь-якого інтерв'ю є його діалогічний характер. Тематична різноманітність такого популярного нині жанру як інтерв'ю в друкованих та електронних ЗМІ визначається двома основними типами: 1) інтерв'ю у зв'язку з чимось; 2) інтерв'ю ні про що.

На основі проведеного дослідження зроблено висновок про те, що журналістські матеріали мають переважно діалогічний характер, незалежно від того, притаманна їм діалогічна форма викладу (як в інтерв'ю, або, скажімо, у бесіді) чи ні. Автор журналістського матеріалу в багатьох випадках безпосередньо звертається до читача, або ж аргументує для нього щось важливе у своїй свідомості як для співрозмовника. Саме тому в журналістських текстах багатьох жанрів порушуються конкретні питання, пропонуються на них відповіді, наводяться докази на користь того чи іншого кута зору і висувуються контрдокази тощо, що створює ілюзію взаємобміну думками з читачем. Формування уявлень про жанрові особливості журналістики має вагомий практичний значущість, оскільки дає можливість свідомо орієнтуватися в тій чи іншій пізнавальній ситуації на створення цілком конкретного типу тексту, максимально наближеного для адекватного висвітлення фактів, що зацікавили аудиторію та ЗМІ.

Ключові слова: інтерв'ю, жанрові особливості інтерв'ю, ЗМІ, журналістські матеріали, сучасний інформаційний простір, масмедіа, комунікативний простір.

GENRE FEATURES OF INTERVIEWS IN MODERN INFORMATION SPACE

Oksana Harachkovska

Doctor of Philology, Professor
Kyiv National University of Culture and Arts
36 Ye. Konovaltsia St., Kyiv, Ukraine, 01133
garachkovskaoksana@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-8599-6430

The article is devoted to understanding the genre features of interviews in the modern information space.

The theoretical and methodological basis of the study were the works of modern journalists. In particular, I. Artamonova studied the specifics of genre formation in the mass media. N. Vyhovska studies the manifestation of multimedia in the adaptation of information genres on the Internet. T. Popova and others devoted their research to the study of television interviews from the standpoint of semantic and pragmatic aspects.

It has been found that today informational texts in the media more and more loudly declare themselves, whose authors do not hide behind the narrator image, as in classical fiction, and speak with the recipient. The research states that the interview is considered one of the principal information genres in journalism. It is actively used in the mass media practice, in particular, in the structure of information-analytical and artistic-journalistic programs.

The article emphasizes that a considerable genre feature of any interview is its dialogical nature. The thematic diversity of such a popular genre today as interviews in print and electronic media is determined by two main types: 1) interviews in connection with something; 2) interview about nothing.

Based on the research, it was concluded that journalistic materials have a predominantly dialogical nature, regardless of whether they are inherent in a dialogue form of presentation (as in an interview or a conversation) or not. The author of journalistic material, in many cases, directly appeals to the reader or argues for him something important in consciousness as for the interlocutor. That is why in journalistic texts of many genres, specific questions are raised, answers are offered, evidence is given in favor of one or another point of view, and counter-evidence is put forward, etc., which creates the illusion of mutual exchange of views with the reader. The formation of ideas about the genre features of journalism has great practical importance since it makes it possible to consciously focus on one or another cognitive situation for the creation of a particularly specific type of text, as close as possible to adequately cover the facts of interest to the audience and the media.

Keywords: *interviews, genre features of interviews, mass media, journalistic materials, modern information space, mass media, communicative space.*

Актуальність теми

Сучасна журналістика має цілісну й добре розвинену систему жанрів, що склалися історично на основі літературних. Жанри журналістики постійно розвиваються, їх традиційно поділяють на інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні. Вони мають стійкі, характерні ознаки. Сьогодні в ЗМІ все голосніше заявляють про себе інформаційні тексти, автори яких не ховаються за образом оповідача, як у класичній художній літературі, а розмовляють із адресатом.

Будь-який етап розвитку масмедіа безпосередньо пов'язаний із трансформацією суспільства, модернізацією системи засобів масової інформації. Прикметно, що першість серед текстів зайняли такі, що мають «діалогічну природу»: інтерв'ю, «круглий стіл» тощо, у яких простежуються різні погляди на одне й теж саме питання або проблему, які цікавлять аудиторію.

У сучасному суспільстві наявна інтенсивна тенденція глобалізації, що безпосередньо впливає на розвиток комунікативних систем, відбувається перехід від процесу інформування до комунікації як взаємодії. Інтерв'ю є незамінним помічником у роботі будь-якого журналіста, адже в інтерв'ююваного є можливість висловити в розмові з журналістом свою думку.

Інтерв'ю вважається одним із основних інформаційних жанрів у журналістській діяльності. Воно активно використовується в практиці масмедіа, зокрема, у структурі інформаційно-аналітичних і художньо-публіцистичних програм. Необхідність в інтерв'ю, тобто в отриманні компетентної думки, судження або коментаря, виникає тоді, коли надбанням гласності стають нові відомості, факти, проблеми, досі невідомі громадськості.

Журналісти під час підготовки матеріалів для друку або ефіру, як правило, використовують різні види інтерв'ю. Найчастіше вони не виходять за межі інформаційного жанру.

Стан розробки проблеми

Інформаційні жанри виступали об'єктом досліджень багатьох науковців. Зокрема, специфіку жанроутворення в масмедіа досліджувала І. Артамонова (2008). Прояв мультимедійності при адаптації інформаційних жанрів в інтернеті вивчає Н. Виговська (2013). Вивченню телевізійного інтерв'ю з позицій семантичного і прагматичного аспектів присвятила своє дослідження Т. Попова (2004). Функціональні та прагматичні ознаки мовленнєвого жанру інтерв'ю досліджує О. Саламатіна (2011), лінгвістичні аспекти — О. Селіванова (2008) тощо. Проте комплексне дослідження інтерв'ю з урахуванням його складників не отримало належного висвітлення.

Завданнями статті є осмислення жанрових особливостей інтерв'ю в сучасному інформаційному просторі.

Виклад основного матеріалу

Кожен жанр має свої внутрішні закони творення та мовностилістичні особливості, цілеспрямування. У сучасній журналістиці активно розвиваються процеси синтезування жанрових особливостей у журналістському творі. Запорукою успішного оволодіння мистецтвом поєднувати жанрові особливості є досконале володіння автором кожним із таких жанрів (Кривошея, 2003). У кожного жанру є свої особливості, свої характерні, усталені ознаки.

Інтерв'ю — жанр публіцистики, зорієнтований на оприлюднення в масмедіа бесіди з відомими людьми на актуальні теми. Специфіка жанру дозволяє ставити перед митцем, ученим, політичним діячем різноманітні запитання, і здебільшого їх калейдоскопічність, а головне — відповіді на них в інтерв'ю розкривають погляди певної особи на якусь важливу проблему. Так, скажімо, інтерв'ю з письменником дозволяє читачеві заглянути у творчу робітню майстра, глибше осягнути психологію творчості улюбленого автора, своєрідність його письма. Особливу цінність становлять прижиттєві інтерв'ю видатних митців, оскільки саме в них висвітлені погляди відомої людини щодо конкретики буття (почасти це єдине достовірне свідчення про сприйняття письменником тієї чи іншої поточної події, що стала вже надбанням історії). Прикладом подібних інтерв'ю є опубліковані прижиттєві бесіди з Григором Тютюнником, Олесем Гончарем, Євгеном Гуцалом.

Переважаюча більшість дослідників вважає інтерв'ю одним з інформаційних жанрів, або методом збирання інформації. У публіцистиці він набирає ознак аналітичності, що впливає з її природи. Тут його своєрідність «полягає в тому, що факт, подія, явище, їхнє суспільно-політичне значення розкриваються через повідомлення, думку компетентного співбесідника, який володіє інформацією. Надання її «з перших рук», через пряму мову створює відчуття більшої достовірності» (Здоровага, 2004).

Важливою жанровою рисою будь-якого інтерв'ю є його діалогічний характер. Щоправда, дослідники виділяють ще й «інтерв'ю-монолог, ... інтерв'ю-полілог (бесіда за круглим столом), інтерв'ю-звіт, інтерв'ю-зарисовку, інтерв'ю-анкету, прес-конференцію, брифінг» (Гриценко та ін, 2000, с. 99).

Тематична різноманітність такого популярного нині жанру як інтерв'ю в друкованих та електронних ЗМІ визначається двома основними типами: 1) інтерв'ю у зв'язку з чимось; 2) інтерв'ю ні про що.

Перший можна позначити як інтерв'ю у зв'язку з... (подією, проблемою, фактом). Воно, зазвичай, має конкретний характер, інформаційний привід і є тематично орієнтованим. Найбільш характерними прикладами тут є інтерв'ю офіційних осіб і відповідальних

посадовців із питань суспільно-політичного життя та соціально-економічного розвитку.

Другий тип інтерв'ю не є конкретно-спрямованим на подію, проблему або факт. Його визначаємо як інтерв'ю ні про що. У цьому випадку чинниками, що визначають структуру бесіди, є: особистість інтерв'ююваного, рівень абстрактності й конкретності обговорюваних тем, їхній позачасовий характер. Прикметно, що в такій ситуації розмова зі знаменитістю будується як інтерв'ю про сенс життя, де біографічні подробиці учасника діалогу дають поштовх до більш широких і узагальнюючих висновків. Тут найголовніше — співрозмовник, його думка.

Такий тип інтерв'ю популярний сьогодні в «глянцевих» журналах, бульварних виданнях, численних радіо- і телепрограмах, де спілкування із запрошеним гостем вибудовується за схемою «про природу і про погоду» (Шебеліст, 2010, с. 274).

Різниця між двома основними типами інтерв'ю в нинішній журналістській практиці відбувається за лінією окреслення мети. У першому випадку інтерв'ю конкретно спрямоване на отримання інформації, що і є його метою. У другому випадку метою та сенсом інтерв'ю є сам факт розмови з людиною, лідером думки, чиї судження з огляду на популярність та популярність їхнього автора можуть бути цікаві читацькій, слухацькій або глядацькій аудиторії.

Але в обох типах інтерв'ю структуроутворювальним елементом цього жанру журналістської творчості є: наявність запитуючої та відповідаючої персон, ситуативна послідовність запитань і відповідей, завершений характер. Ці інтегруючі ознаки й дозволяють визначити інтерв'ю як один із найпоширеніших способів отримання інформації, як про вид спілкування людей, що має певні закономірності, як про професійний метод журналіста, що має чіткі соціально-громадські ознаки й морально-психологічні межі.

Ось, скажімо, інтерв'ю Андрій Демиденко: «Борщ на дачі в Андрія Малишка ми їли дерев'яними, розписаними народними умільцями ложками» (Демиденко, 2018), опубліковане з нагоди 60-річчя першого виконання «Пісні про рушник» у кінофільмі «Літа молодії». Якби поет А. Малишко створив лише одну «Пісню про рушник» («Рідна мати моя, ти ночей не доспала...»), то вже увійшов би в золотий фонд української літератури. Цей твір, написаний у співавторстві з композитором Платоном Майбородою, став візитною карткою України в усьому світі. Митець прожив лише 57 років. На жаль, його єдина донька Валентина також померла. Про те, якою відкритою, доброзичливою людиною був Малишко, розповів його учень, відомий поет А. Демиденко (2018) в інтерв'ю журналістці Ользі Сметанській.

У якості непересічного зразка цього жанру можна навести також публікацію «Олесь Гончар. Інтерв'ю, якого не було» оприлюднене Костянтином Бобрищевим із нагоди 100-річчя з дня народження класика української літератури ХХ ст. (Бобрищев, 2018).

У вступному слові публікатор зауважив про те, що доля подарувала йому можливість не раз зустрічатися й розмовляти з Олесем Гончарем. На доказ цього вміщено невідому широкому загалові світлину письменника, зроблену К. Бобрищевим (2018) під час однієї з таких зустрічей. Уже в наші дні, перечитуючи «Щоденники» Гончара, почав усвідомлювати багато речей, яких не розумів тоді, коли мав щастя живого спілкування з письменником. «Очевидно, таке розуміння й підштовхнуло мене до думки зробити цей матеріал у вигляді інтерв'ю: запитання — відповідь. Тобто я ставлю запитання, а відповідь знаходжу в щоденнику письменника. Щоби читачі ще раз переконались: Гончар, його думки актуальні завжди. Бо в них — правда й сила».

Прочитуємо одне з таких «запитань» і відповідей письменника:

«— У своїх творах Ви багато говорите про духовність. Скажіть, а Ви вірите в Бога?»

— Бачите, я виростав у релігійній сім'ї, дістав од віруючої бабусі таке моральне багатство, такий запас світла, що його впродовж усього життя не вдалося погасити цій сатанинській кривавій системі тоталітаризму. Скільки докладалося нею зусиль, щоби спотворити живу душу, та все, виявилось, марно: світло є!

Бо тільки віра здатна повністю відродити український народ, дати йому силу світла й духовності, як це бачимо в геніальних прозріннях Кобзаря. Тільки віруюча людина постає перед нами очищеною, моральною, одухотвореною, як це бачимо в очах тих, хто натхненно виконує хори Веделя, Бортнянського чи Березовського... Досягти вершин віри, досягти внутрішньої чесності здатне лише мистецтво — більше ніхто».

В умовах радянського тоталітаризму, коли релігія оголошувалася опіумом для народу, а вірити можна було лише у світле майбутнє, про публікацію подібних роздумів письменника годі було й думати (Бобрищев, 2018, с. 8).

Вартими уваги є також численні інтерв'ю професора Миколи Тимошика. Зокрема, інтерв'ю «Микола Тимошик: Україна в боргу перед історією своєї книги», оприлюднене на «Читомо» — порталі про культуру читання й мистецтво книговидання (автор Оксана Хмельовська) у 2015 році. Мова йшла про одне з найбільших захоплень Миколи Тимошика — історію видавничої справи, недосліджені «білі плями», роботу в архівах у нас і за кордоном, незвичайні книжкові сюжети, які трапляються на шляху дослідника (Тимошик, 2015).

Висновки

Отже, журналістські матеріали мають переважно діалогічний характер, незалежно від того, притаманна їм діалогічна форма викладу (як в інтерв'ю, або, скажімо, у бесіді) чи ні. Автор журналістського матеріалу в багатьох випадках безпосередньо звертається до читача, або ж аргументує для нього щось важливе у своїй свідомості як для співрозмовника. Саме тому в журналістських текстах багатьох жанрів порушуються конкретні питання, пропонуються на них відповіді, наводяться докази на користь того чи іншого кута зору і висувуються контрдокази тощо, що створює ілюзію взаємообміну думками з читачем.

Формування уявлень про жанрові особливості журналістики має вагомому практичну значущість, оскільки дає можливість свідомо орієнтуватися в тій чи іншій пізнавальній ситуації на створення цілком конкретного типу тексту, максимально наближеного для адекватного висвітлення фактів, що зацікавили аудиторію та ЗМІ.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Артамонова, І. (2008). Жанри онлайн-журналістики. *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Филология. Социальная коммуникация*, 21(60), 302–309.
- Бобрищев, К. (2018, 12 квітня). Олесь Гончар. Інтерв'ю, якого не було. *Літературна Україна*, 14, с. 8.
- Виговська, Н. А. (2013). Журналістські жанри в мультимедійному світі (на прикладі запорізьких ЗМІ). *Світ соціальних комунікацій*, 10, 60–62.
- Гарачковська, О. О. (2019). *Жанри журналістики в системі друкованих ЗМІ*. Видавничий центр КНУКІМ.
- Гриценко, О., Кривошея, Г., & Шкляр, В. (2000). *Основи теорії журналістської діяльності*. Міжнародний інститут лінгвістики і права.
- Демиденко, А. П. (2018, 26 квітня). «Борщ на дачі в Андрія Малишка ми їли дерев'яними, розписаними народними умільцями ложками» (Інтерв'юер О. Сметанська). *Літературна Україна*, 16, с. 2, 7.
- Здоровага, В. Й. (2004). *Теорія і методика журналістської творчості* (2-ге вид.). ПАІС.
- Кривошея, Г. П. (2003). *Журналістика: методологічні аспекти літературної праці*. Київський міжнародний університет.
- Попова, Т. И. (2004). *Телевизионное интервью: семантический и прагматический аспекты* [Автореферат диссертации доктора филологических наук]. Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург.
- Саламатіна, О. О. (2011). Прагматичний аспект сучасного публіцистичного інтерв'ю. *Нова філологія*, 47, 122–126.
- Селіванова, О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Довкілля-К.
- Тимошик, М. (2015, 9 червня). «Україна в боргу перед історією своєї книги» (Інтерв'юер О. Хмельовська). *Читомо*. <https://archive.chytomo.com/interview/mikola-timoshik-ukrainia-v-borgu-pered-istoriyeyu-svoyeyi-knigi>

Шебеліст, С. (2010). Трансформаційні процеси в системі журналістських жанрів. *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*, 9(1), 274–280.

REFERENCES

- Artamonova, I. (2008). Zhanry onlainovoi zhurnalistyky [Genres of Online Journalism]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsional'nogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo. Seriya: Filologiya. Sotsial'naya kommunikatsiya*, 21(60), 302–309 [in Ukrainian].
- Bobryshchev, K. (2018, April 12). Oles Honchar. Interviu, yakoho ne bulo [Oles Gonchar. An interview that Was Not]. *Literaturna Ukraina*, 14, p. 8 [in Ukrainian].
- Demydenko, A. P. (2018, April 26). «Borshch na dachi v Andriia Malyshka my yily derevianymy, rozpysanymy narodnymy umiltsiamy lozhkamy» [«We Ate Borsch at Andriy Malyshko's dacha with wooden spoons painted by Folk Craftsmen»] (Interviewer O. Smetanska). *Literaturna Ukraina*, 16, p. 2, 7 [in Ukrainian].
- Harachkovska, O. O. (2019). *Zhanry zhurnalistyky v systemi drukovanykh ZMI* [Genres of Journalism in the System of Print Media]. KNUKiM Publishing [in Ukrainian].
- Hrytsenko, O., Kryvosheia, H., & Shkliar, V. (2000). *Osnovy teorii zhurnalistyky* [Fundamentals of the Theory of Journalistic Activity]. International Institute of Linguistics and Law [in Ukrainian].
- Kryvosheia, H. P. (2003). *Zhurnalistyka: metodolohichni aspekty literaturnoi pratsi* [Journalism: Methodological Aspects of Literary Work]. Kyiv International University [in Ukrainian].
- Popova, T. I. (2004). *Televizionnoe interv'yū: semanticheskii i pragmaticheskii aspekty* [Television Interview: Semantic and Pragmatic Aspects] [Abstract of DSc Dissertation]. Saint Petersburg University, St. Petersburg [in Russian].
- Salamatina, O. O. (2011). Prahmatychnyi aspekt suchasnoho publitsystychnoho interv'iu [The Pragmatic Aspect of Modern Journalism Interviews]. *New Philology*, 47, 122–126 [in Ukrainian].
- Selivanova, O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy* [Modern Linguistics: Directions and Problems]. Dovkillia-K [in Ukrainian].
- Shebelist, S. (2010). Transformatsiini protsesy v systemi zhurnalistykykh zhanriv [Transformational Processes in the System of Journalistic Genres]. *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 9(1), 274–280 [in Ukrainian].
- Tymoshyk, M. (2015, June 9). «Ukraina v borhu pered istoriieiu svoiei knyhy» [«Ukraine is Indebted to the History of Its Book»] (Interviewer O. Khmelovska). *Chytomo*. <https://archive.chytomo.com/interview/mikola-timoshik-ukraiina-v-borgu-pered-istoriyeyu-svoyei-knygi> [in Ukrainian].
- Vyhovska, N. A. (2013). Zhurnalistyky zhanry v multymediinomu sviti (na prykladi zaporizkykh ZMI) [Journalistic Genres in the Multimedia World (on the Example of Zaporozhye Media)]. *Svit sotsialnykh komunikatsii*, 10, 60–62 [in Ukrainian].
- Zdoroveha, V. Y. (2004). *Teoriia i metodyka zhurnalistyky* [Theory and Methods of Journalistic Creativity] (2nd ed.). PAIS [in Ukrainian].